

FELELŐSSÉGGEL SZOLGÁLNI

„Csak azt az életet érdemes végig élni, amelyet másokért élünk.“

Albert Einsteinnak ezt a mondását illeszthetjük jellegként a nagynevű jótevőnk, Berde Mózsa életművére visszatekintő mindenkori megemlékezésünk bevezetőjéhez. A nem önmagáért, hanem népi közösségének a szolgálatáért élő, cselekvő nemes lelkületű ember életmodellje ez a tiszta csengésű idézett aforizma. Eszerint élni, ennek értelmében maradéktalanul cselekedni kivételes életszemléletű, célját határozottan, tántoríthatatlanul követni tudó személyiség képes. Ilyen ember volt Berde Mózsa: rendkívüli egyéniség, az a körültekintően cselekvő ember, aki mindig úgy és annyit tett, ahogyan, illetve amennyit kora adott körülményeinek összességében meggyőződése helyesnek és szükségesnek ítelt, letlégyen az a cselekvés egyszerűen csak emberbaráti jótékonykodás, vagy az akkori és jövődő ifjú nemzedékek szélesebb perspektívájú pallérozottságához szükséges anyagi alap biztosítása, vagy a felvilágosodás eszmeáramlatának forrásaiból táplálkozó politikusnak a nemzetisége érdekeiért, jövőjéért vállalt megfontolt, higgadt cselekvése.

Amikor e nemes lelkületű ember emlékét a szimbólummá tett Berdeserleggel évről-évre idézzük, tesszük ezt azért, mert felekezeti, nemzeti-ségi léthelyzetünkben a múltunk történelméből kiemelkedő, „előttünk járt“ nagy előd lelki-képletének erkölcsi, társadalmi, művelődési vonatkozású összetevőit újból- és újból felidézni elengedhetetlenül szükségesnek tartjuk. Szükségünk van erre azért, mert e lelki-képlet tartalmi összetevőiből kisugárzó tanítás tanulságai napjainkig kell érjenek, szellemi higiéniánk és gyakorlati teendőink tartozékaivá kell váljanak.

Berde Mózsa életének eseményei, tettei az egykori történészeink rögzítése és a jelenkoriak kutatása nyomán mindannyiunk előtt ismereteseek. Ismerjük magatartását, életszemlélete alapjáni cselekvésének azokat a jellemzőit, amelyekkel a hívő lélek csiszolását, műveltségének a gyarapítását, summájában tehát magát az embert, társadalmi méltóságáért, szabadságáért, helyzetének javításáért és a mindezt egy csokorba tartó haza javáért önzetlenül igyekezett szolgálni. Amire azonban minden adódó alkalommal külön rá kell irányítanunk a nemes fémljzést megláttató reflektorunkat — az a legjellemzőbb berdemózsai vonás: a szándékolt cél elérésének az a különleges cselekvési módja, amellyel és ahogyan a szolgálatra beállított életprogramját — az önérdek egyenes tagadásával — következetesen megvalósította.

Ennek a jó egy évszázaddal ezelőtti életprogramnak akkori célkitűzései ma is időszerűek — csak persze világnagy összefüggések szorításában. Nagyon időszerű a megvalósítás módja indító okának az a motivációja is, amit a pénztárnaplója kezdő lapjának egyik mondatában így fogalmazott meg: „Meggzúnt a csudák ideje, hogy manna hulljon az égből ingyen.“

Nap, mint nap látjuk és tapasztaljuk, hogy a felgyorsult életvitelű és -ütemű, nagy gazdasági-társadalmi változásokat hozó évszázadunkban az óhajtott jobb, emberibb életforma kialakításához a manna ma sem

hull ölünkbe ingyen az égből, sem a tudatformáló eszmék munkálásának bejárható útján, sem az eszmék megvalósítását segítő anyagi források tekintetében. Éppen ezért mi unitáriusok a saját felekezeti önmegtartásunk, megállásunk, előbbre jutásunk munkálásáért fel kell vértelnünk magunkat a nagy humanista szellemű elődünk, Berde Mózsza eszméinek tartalmi lényegével, emberszolgálatának áldozatokra alapozott gyakorlati módszerével. Igen, mert a berdemózsai eszmerendszer alapvető lényeges jegyei: a gyökeresség, a kötődés a vallásos hithez, az egyházhoz, ragaszkodás a szülőföldről és hűség a néphez ma különösen időszerű fogalmak, koordináták, melyek elsődlegesen kell meghatározzák egyházi életünk sikkján a jelen történelmi adottságaihoz viszonyított teendőinket; ezekhez kötődően pedig mindannyiunk, de különösen egyházközségeinkben a hívek közt élő lelkészeink emberformáló nevelését kell irányítsák a közösségi helyzetünk, közös dolgaink iránti fogékonnyá tevés érdekében.

Hangsúlyozzuk azonban, hogy amikor mi elsődlegesen a magunk teendőire gondolva igyekszünk tervezni, cselekedni — nem jelent elzárkózást sem hazai társadalmunk, sem földünk társadalmi célkitűzéseinek, törekvéseinek nagy egészétől, éppen hogy céltudatos hozzáállás ez, feladataink pontos értékrendbe állításával azokkal egyértelmű. Tehát akkor, amikor most mi unitáriusok térből és időből, ahol és amelyben élünk, jelenünket, jövőnket szolgálni akarással átlépünk — nagy elődünk életművének immár csak szellemi hagyatékából — iránytjelző fényt keresni a múltba, nemcsak a saját, hanem az egész emberiség békés, boldogabb jelenének és jövőjének a szolgálatért, és annak a sikeres eredményébe való hittel tesszük.

„Az embernek jövője van és felelősége a jövő alakításában“ — szögezték le ezt a tételt az unitáriusok 21. világtalálkozásán. Ez a meggyőződése tehát az unitárius embernek. Ennek alapján pedig az önmagunkkal, illetve felekezeti közösségünkkel és a világgal szemben támasztott igények közötti viszony tudatos felmérése. Eszerint cselekedett annak idején Berde Mózsza is, aki, amint említettem, kora történelmi, társadalmi adottságai közt úgy és annyit tett, amit és amennyit meggyőződése szükségesnek ítélt, az ember jövője érdekében, felelősége teljes tudatában. Megmutatta, hogy „a társadalomnak, az emberiségnek, nemzetének“ csak erős akarattal lehet hasznára válni, jövőjét csak az erkölcsi nagyság szilárd fundamentumán állva lehet felelősséggel szolgálni. Ma nekünk ennek a céltudatos munkáló, áldozatos emberi életnek a példája kell kijelölje a követendő utat, s ez kell irányt szabjon magatartásunknak, cselekedeteinknek.

Így válhatunk méltó örököseivé Berde Mózsza szellemi hagyatékának. E hagyatékkal való jó gazdálkodás érdekében felelősséggel végzendő szolgálat sikerére emelem az emlékezésnek ezt a drága poharát.